

ANNUKKA

Takaisin satulaan!

Jos kesä on kulunut ratsastamatta, syksyn ensimmäisiä tunteja odottaa malttamattomana. Vatsassa kipristelee – pysynköhän enää kyydissä? Alku menee tuntuman hakemiseen. Ja oman fyysisen kunnan testaamiseen! Ratsastuslihakset reiden lähentäjistä alkaen ovat koetuksella.

Itse olen pitkän toipilaskauden jälkeen kivunnut satulaan yhtä innokkaana ja avuttomana kuin alkeiskurssilainen. Hevoset tuntuvat isoilta, satulaannousujakkara on välttämätön. Kun opettaja pyysi käyntisulkua mutta siitä tulikin laukkaa ympyrällä, tajusin, miten vinoksi koko oma keho on valahtanut. Ei muuta kuin jumppaamaan!

Nyt ratsastus on yhtä saksipotkua ja polvien nostelua, venyttelyä ja koordinaatiotreeniä. Onneksi kaverina on vammaisratsu, jonka asenne minuun on ammattimaisen kärsivällinen.

Syksy merkitsee monille myös ratsastuskoulun vaihtoa. Ehkä oma koulu ei enää pysty tarjoamaan sitä, mitä oppilas kehittyäkseen tarvitsisi. Alkeisopetuspainotteisella koululla ei ole ryhmiä edistyneille tai ponitallilla hevosia pituutta venähtäneille.

Jotta vaihdos onnistuisi, omat tarpeet ja tavoitteet pitää kartoittaa. Ratkaisusta voi neuvotella myös entisen opettajan kanssa. Tärkeää on pohtia rehellisesti, mikä on oma taitotaso.

Entä mikä on tässä oppimisen vaiheessa plussaa, hyvät olosuhteet maneesia myöten vai ulkokenttä, jolloin edullisempi hinta mahdollistaa useamman tunnin viikossa? Miten jyvität laatuhevokset, opetusryhmän koon, maastotunnit tai mahdollisuudet osallistua kisoihin ja valmennuksiin? Entä julkiset liikenneyhteydet?

Kun tiedät mitä tahdot, sopeutuminen uuteen opettajaan, hevosiiin ja systeemeihin sujuu joustavammin. Avainjuttu on viihtyminen: hyväntuuliset hevoset, se, että henkilökunta nauttii työstään, ryhmähenki on letkeä eikä kenenkään tarvitse hermoilla, ja opettaja todella opettaa. Siinä oheassa kannattaa muistaa, että hyvän mielen, hyvän tallihengen luomiseen osallistuu jokainen omalla käytöksellään uudellakin koululla.

ANNUKKA

PS. Juttuvinkkejä, kysymyksiä ja muuta postia voi lähettää joko toimittukseen tai sähköpostilla annukka.jarvi@luukku.com

Elämäni hevonen

Hemmo

- laatua joka sentti

Hilpurin Kuva (Hilpuri - Ventla - Virko) eli Ylänummen hevostilan suosikkiratsu Hemmo on syntynyt 9.5.1988. Se teki oriina ravistartteja vuoteen -97 ja ylsi peräti tähtijuoksijaksi.

- Ostimme sen Hostikan Olavilta Ylänummen Hevostilalle, jossa se on toiminut hienoluonteisena opetushevosena, työhevosena ja vossikkahevosena, kertoo ruunan duunikaveri Paula Korjus.

- Aina kun tarvitaan Todella Hyvää Hevosta, haetaan Hemmo töihin. Se ei pelkää mitään - ainoa asia, jota se tarkkailee kaupungissa, on suojatiet, jotka pitää ylittää varovasti. Bussit, rekat, nuorisohu-ligaanilaumat ja moottoripyöriillä päristelevät harrikkajengit Hemmo sivuuttaa korviaan lotkauttamatta.

Muuten Hemmo on tyyppillinen suomalainen tosimities, joka ei lälyttelystä välitä.

Hemmon kanssa on moni aloittanut ratsastusharrastuksensa. Osavampien kanssa se tekee reippaasti avot, sulut ja laukanvaihdot. Ristiriitaisista avuista ja muista ratsastuksessa kiusaavista epäloogisuuksista se saattaa huomauttaa heittämillä pienen pukin.

Hemmon elämän suurin ilo löytyy rutiineista, siitä, että ympärillä on oma rakas lauma, ja tarjolla riittävästi laadukasta ruokaa.

Keväällä kaksikymppisiään viettäneen voimaruunan elinvoiman ja kestävyuden salaisuus on Paupin mielestä näyttelyssä aikoinaan yksökösellä palkittu rakenne ja liikkeet, hyvä hoito sekä sopiva annostus tasaista liikuntaa.

- Luotettavampaa ja viisaampaa hevosta en ole tavannut, Paupi kehuu.

- Teemme säännöllisesti asiakaskyselyjä oppilaillemme. Niihin sisältyvissä suosikkiäänestyksissä Hemmo on säännöllisesti kärkisijoilla.

Intohimona opettaminen – pelissä koko persoona

Anna-Mari Salo-Karlsson ratsastaa, laulaa ja opettaa

Jukka Kallunki soitti minulle ”koiran hintaisesta tammasta”, myi ja kaupan päälle vielä astuttikin sen, kertoo Anna-Mari Salo-Karlsson oman ratsastus- ja kasvatustallinsa alkuvaiheista.

Kyseessä oli laatumma Gipsy II, jonka jälkeläisten tarina jatkuu Haukivuorella tänäkin päivänä.

Haukivuoren Ratsastuskoulu on etäällä ruuhka-Suomen ratsastustalleista muutenkin kuin maantieteellisesti. Vanhassa pihapiirissä löytyy sekä harmaantunutta hirsiaittaa että perinnekasveja. Päärakennuksen tuvassa vallitsee vääräntämätön entisajan tunnelma. Polku kentälle vie rehevän kukkaniityn poikki. Talli on tehty jyhkeistä kivilohkareista 1800-luvulla rakennettuun navettaan.

Laatutammoja korpjen kätöksissä

- Tämä on isoäitini lapsuudenkoti, kertoo Ansku, joka päätti jo pikkutyttönä hevostensa laiduntavan juuri tällä paikalla. Unelma alkoi toteutua kymmenisen vuotta sitten.

- Muutin tänne Timonin kanssa. Se oli lv-ravuuri, joka kuului elämäni parikymmentä vuotta ja kulki mukana minne meninkään. Koulutin sen vaativiin, ja se kisasi kansallista koulua.

Timonille tuli kaveriksi tanskalainen puoliverinen Gipsy II (i. May Sheriff), jota seurasi Tiina Rikkosen kilpailuttama kouluratsu Fiasko. Hevosia alkoi karttua. Nyt niitä on tusinan verran.

- Koska minulla on intohimona opettaminen, harrastus laajeni kouluksi, Ansku sanoo.

- Opetin aikoinaan Mikkelissä MRS:n koululla ylioppilaaksi kirjoitettuani, mutta lähdin myöhemmin opiskelemaan musiikkia.

Sen jälkeen elämään ovat kuuluneet hevoset, ratsastus ja musiikki – taiteilijan temperamentista puhumattakaan. Kun Ansku tekee jotakin, hän tekee sen koko sielullaan ja sielustaan. Aloitettuaan kuoron johtamisen hän johti pian kuutta. Kiinnostuttuaan hevoskasvatuksesta hän on panostanut hienoihin tammoihin ja maailmanluokan isäoreihin.

- Pienikin kasvatustyö on tehtävä niin huolella, että voit tuntea ylpeyttä kasvattamistasi ja laittamistasi varsoista, painottaa Ansku.

- Kun omista kasvateista saa kuulla kiitosta, se on palkinto, jonka voimalla jaksaa tehdä työtä täällä korvessa.

Myös tallin vanhat hevoset ovat upeassa kunnossa. Liekö salaisuus siinä, että ne elävät laumassa, liikkuvat paljon isoissa tarhoissa, syövät vapaasti heinää eikä niitä loimiteta talvelta?

Anna-Mari Salo-Karlsson (kesk.) ja oma kasvatti Madam Butterfly, joka kuuluu Annika Mannisen suosikkiratsuihin. Tytär Kaisa ratsastaa vielä June-ponilla

Joustoa niveliin!

- Harkitsin kyllä laulajan uraa, mutta se on niin kurinalaista touhua, ettei sekaan voi lisätä koiria tai ratsastusta. Hevosista luopuminen olisi ollut liian kova hinta. Sen sijaan voin opettaa laulua milloin vain. Ratsastuksessa ja laulamissa on älyttömän paljon samaa, sillä molemmissa on olennaista oman kehon hallinta.

- Koko jutun ydin on rytmijussa, filosofoi Ansku piirtäessään ilmaan ympyrää: pohje, pidäte, myötäys...

- Tapaan sanoa, että päästäkää hevonen jalan eteen älkääkä panko jalkaa hevosen eteen. Miten muuten hevosen lavan voi vapauttaa liikkumaan?

- Oppilaat kysyvät usein, olenko käynyt centered riding- tai klassisen ratsastuksen kursseja. En ole, mutta niissä ja laulamissa on yhtäläisyyksiä - ryhti, hengitys, rytmi ja se, että joka nivelessä täytyy olla joustoa. Ei laulaja voi laulaa, ellei joustaa!

Oopperaa, ukkosta ja syntymän ihme

Anskun koululle hakeutuu usein pitkälle edistyneitä ratsastajia, joille osaavilla hevosilla on paljon annettavaa. Laukanvaihoissa ei GG Etiennen turpa totisesti tuhise!

- Minua Ansku on opettanut 80-luvun alusta, ja meistä on tullut ystävät, kesäkurssille osal-

listunut Annika Manninen kertoo. Hän on ehkä tyypillinen koulun oppilas: asuu pääkaupunkiseudulla, ratsastaa aktiivisesti ja tulee Haukivuorelle aina ehtiessään.

- Koska kurssilla on kerrallaan viisi ratsastajaa, olo on intensiivistä. Käymme kiinnostavia keskusteluja, ja oppilaista tulee ystäviä, hymyilee Ansku.

- Kun sukulaiset naapurista kutsuvat meidät kahville, mukaan lähtevät kaikki kurssilaisetkin.

Silloin Anskun tytär Kaisa serkkuineen ryntää tupaan.

- Monitorissa näkyy varsa! he ilmoittavat. Kiirehdimme ukoksen jyrinässä talliin, ja toden totta, oljilla lepää musta pikkuori, jota emä Diva hellästi nuolee kuivaksi.

Annika nauraa, että kuluneisiin päiviin maala on mahtunut dramatiikkaa – oopperaa, ukkonen, syntymän ihme – enemmän kuin koko vuoteen kaupungissa.

Entä millainen on talvi kylässä, jossa ihmisten keski-ikä on seitsemänkymmenen tietämissä ja joka sijaitsee kaukana kaikesta?

- Ratsastuskoulun toiminta vähenee rajusti, Ansku kuittaa.

- En minä siitä huolestu. Vanhat hevoset saavat tehdä kevyempiä päiviä, varsat saavat tarpeeksi liikuntaa ulkona peuhatessaan. Vakioratsastajia käy, joten hevoset tulevat ratsastetuiksi. Aikaa on vaikka levyn tekoon, gradun kirjoittamiseen tai konserttiin. ♦

Kun Mustalaisleiri muutti Haminan vallit hevosteatteriksi

Haminassa on kuluneena kesänä havahduttu kavioiden kopseeseen ja väistelylantakikkaroita kerran jos toisenkin. Useampikin autoilija on hieraissut silmiään nähdessään niityillä ihan ydinkeskustan tuntumassa laiduntavan lauman. Ja Kesäpuistoista on iltaisin kantautunut kaduille hirnahduksia. Kas kun Haminan Teatteri pestasi hevoset kesänäytelmäänsä Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen...

Kun ohjaaja Joel Elstelä päätti ohjata kasakoiden, hevosten ja hevoskauppiaiden kesellä elämänsä aloittaneen kirjailija Maksim Gorkin novelleihin perustuvan Emil Lotianun musiikinäytelmän Mustalaisleiri muuttaa taivaaseen, hän valitsi näyttelijäkuntaan myös neljä hevosta.

- Hevoset kuuluvat osana mustalaiskulttuuriin, hän perustelee.

- Meidänkin perheen ensimmäinen hevonen Sirkka ostettiin porvoalaiselta mustalaiselta.

Joelin äiti, kirjailija Satu Waltari kirjoitti sittemmin Sirkasta ja koko perheen hevoselämästä ihastuttavassa teoksessaan Kuuma rakkaus, jota ei voi kuin suosittelulla jokaiselle hevosia rakastavalle.

Vaikka Joelin lapsuusperheen hevosharrastuksesta on vierähtänyt aikaa kotva jos toinenkin, ohjaajan silmin katsottuna hevoset ovat edelleen ihastuttavia ja näyttämöllä näyttäviä. Joel virnuilee, että näyttelijän karsima joutuu koetukselle, kun vastapelurina on liinaharja humma.

Myös Mustalaisleirin tekstistä huomaa, että kynää on pidellyt ihminen, joka tuntee hevoset. Kun näytelmän Makar Tsudra sanoo, että "kuristi sydäntä kuin kengitysepän pihdeillä", jokainen hevosihminen tuntee tuskan nahoissaan.

Kun ase laukeaa...

- Harjoitukset ovat sujuneet aika-aulussa, ja hevosten opettaminen tehtäviin on onnistunut, joskin asemien muuttaminen jälkikäteen on työlästä. Jos hevoset kerran ovat oppineet, että tässä kohdauksessa seistään tiettyssä kohdassa, niitä ei saa kammettua metriäkään eteenpäin, todistavat Joel ja näyttelijät yhdestä suusta.

Haasteellisinta on ollut he-

vosten totuttaminen ääniin, kuten tykkien jyskeeseen ja aseiden paukkeeseen. Se pelkäästään on vaatinut 4-5 harjoituskertaa.

- Totuttaminen esityksen musiikkiin ja muuhun meteliin on tapahtunut vähän kerrallaan. Onhan se melkoista mellakkaa, kun kolmekymmentä ihmistä huutaa, kiljuu ja laulaa yhtä aikaa!

Varsinaisia vaaratilanteita ei ole sattunut, mitä nyt joku ratsuista poistui päättäväisesti takavasemalle, kun ase laukesi vahingossa väärään aikaan eikä kukaan hevosten käsittelijöistä ollut voinut varautua siihen.

Esityksen aikana hevosista se, jota ei hetkeen tarvita näyttämöllä, laiduntaa katsomon viereen aidatussa tarhassa ja seuraa siitä valppaasti tapahtumia. Muita eläviä juoksenteleviä lapset.

Tallin omistaja ja näyttelijöiden ratsastuksen ohjauksesta vastannut Johanna Hietala myös ajaa kärryjä, karauttaa laukalla katsomon ohitse ja tekee muut ratsastusteknisesti vaativimmat osuudet.

- Ainut visio, jota en saanut toteutettua oli näky siitä, miten rakastavien sielut olisivat siirtyneet ylhäällä vallilla vapaina käyskenteleviin hevosiin mustalaisleirin kylpiessä veressä, Joel kertoo.

Seitsemän ratsastustuntia ja 46 km ratsailla

Jos Joelilla on ollut vapaus tunnelmoidsuunnitellessaan, musiikinäytelmän kolmella ratsastavalla näyttelijällä on ollut sitäkin touthukkaampi ja haastavampi kevät.

Yksi lipesi ratsastuslupauksestaan ensimmäisen tallikeikan jälkeen, mutta muut jatkoivat sinnikkäästi.

Lauri Miettinen, hevoskauppias Loiko Zobar, valmistautuu karauttamaan näyttämölle Sofia Kangastien avustuksella

Markku Porkka eli Makar Tsudra vie mukanaan mustalaisneitoa ja taitaa pohtia samalla, miten jatkaa ratsastusharrastusta esitysten päätyttyä

Ennen kuin Mustalaisleiri pääsee muuttamaan, esiintyjien on vaihdettava rooliasut.

- Pelkäsinkin ihan mielettömästi. Kun ajoimme ensimmäiselle ratsastustunnille, vitsit loppuivat matkalla kesken, tunnustaa Mark-

ku Porkka, näytelmän Makar Tsudra.

Sankari, hevoskauppias Loiko Zobar eli Lauri Miettinen, on san-

kari satulassakin ja ratsastaa hämmästyttävän hyvin, vaikka takana on vain ne seitsemän opetustuntia Säkäjärvellä talli Witherslakella, jotka edelsivät hevosten ratsastamista Haminaan.

Hetkinen, te siis ratsastitte 46 kilometriä yhtä soittoa teitä pitkin liikenteen seassa?

- Juujuu, nyökkäävät miehet, jotka selittävät, että kun pelon voitti ja nousi satulaan, hommas-ta innostui toden teolla.

- Haastavinta on oman kropan hallinta, he tuumivat.

- Koska uhkailu ja kiristys eivät auta, jää jäljelle lahjonta. Suhde hevoseen sujuu leivän avulla.

Laitumella näyttelijän kotitanhuvilla

Leipäpaloja sujahtelee hevosten suuhun strategisissa paikoissa: kun pitää malttaa odottaa näyttämölle menoa, tai kun ase laukeaa, tai odotettavissa on laulua, tanssia

ja hälyisiä joukkokohtauksia.

- Tuntuu siltä kuin kaikki mitä hevosten kanssa voi tapahtua, olisi jo koettu harjoituksissa, näyttelijät uskovat.

- Pahinta, mitä esityksissä voisi tapahtua, olisi täysi stoppi, se että hevoset eivät suostu liikkumaan eteenpäin.

Miehikkäläläistyöt Henna Lappi, Sofia Kangastie ja Seija Korpela ovat ratsastaneet ja hoitaneet tallin hevosia, joten hevosiin liittyvät avustustehtävät lankesivat luonnotaan heille.

Sattumaa tai ei, hevoset ovat majoilleet sekä harjoitusten että esitysten ajan Suomen ensimmäisiin kuuluneen näyttelijätär Elli Tompurin lapsuudenkodin lähellä sijaitsevalla niityllä. Tompuri teki kansainvälisen näyttelijäuran satakunta vuotta sitten, mutta oppi lapsuudenkodissaan paljon hevosista. Isä-Tompuri oli arvostettu hevostietäjä, opetti varsoista juoksijoita ja teki hevoskauppaa. ♦

HEVOSENJÄRKEÄ

Vanha hevosihminen suree

Aamu-tvssä oli heinäkuun lopulla positiivinen uutinen, joka kertoi itäisen Suomen hevosille viimein järjestettävästä teurastamosta. Teurashevoskuljetusten epäkohdista noussut kansalaiskeskustelu ja aktiivinen tuloksetas nimenkeruuko olisi jo vaikuttanut kotimaamme tilanteeseen. Soitin heti itseäni vanhemmalle hevosnaiselle, joka aina on kantanut huolta hevosten kohtelusta ja nyt yli 80-vuotiaana vielä ottaa kantaa ja osallistuu kaikkien eläinsuojelukysymysten julkiseen käsittelyyn, kirjoittaa oikeusministerille ja saa vastauksiakin Tuija Braxilta omaan osoitteeseen.

Hän huokaisee, teurastamotilanteesta on puhuttu niin pitkään, lupaukset ovat lupauksia, tulos pitää saada todeta ennenkuin iloitaan.

Jutteleminen melkoisen tuokion ja saan kuulla mikä vanhaa ihmistä tämän päivän hevosenpidossa huolestuttaa. Kun hevosen työt eivät enää ole niin vaativia ja rasittavia kuin ennen vanhaan, ei urheiluhevosenaakaan niin helppoa ole kuin voisi vaatia.

Elämä nelivuotiaasta saakka hevosen ystävänä on sisältänyt monta ikimuistoista kokemusta. Ikuisesti lämpimän ja liikuttavan kuvan, kun isännät kyynelisinä tervehtivät juna-asemalla sodasta palaavia hevosiaan. Pelottavan seikkailun, kun nuori nainen sai viedä sodasta kelvottomana palautetun hevosen kengittäväksi ja se tuli kotiin vauhkon hurjaa kyytiä ohjastajaparan pidellessä rattaisten reunoista hengenvaarassa täristen.

Ratsastusharrastus piti kiinni hevosissa ja vieläkin voi kunnioittaa menneitten vuosien vaativaa ja monipuolista opetusta ratsastuskouluissa. Se hämmästyttää ja huolestuttaa, että lapset ratsastelevat 5-vuotiaasta jostenkuten ja vähän päälle kymmenvuotiaana heillä onkin jo riittävästi kokemusta oman hevosen hankintaan. Kyllä hevonen vaatii aikuisuutta monella tavalla, ratsastustaitoa ei opita edes kymmenellä alkeiskurssitunnilla. Siitä kärsivät eniten hevoset, kun luullaan että ratsastus on helppoa. Oikea ratsastus säästää hevosta, taitamaton on kärsimystä.

Ruokinnassa on menty kaikenmaailman kikkailuun. Hyvä heinä ja kaura ja puhdas vesi, porkkana, leipäpala ja taputusherkkä käsi ovat hevoselle elintärkeitä, ei niinkään kaupan mixit ja tehosekoitteet.

Se myös surettua kun aito kiintymys ja vaivannäkö korvataan rekvisiitalla ja oheistuotteilla, rahaa on ja sen pitää näkyä hevosenpidossa päällepäin.

Siitä voi olla kiitollinen, että eläinten kohtelua valvotaan enemmän. Mutta rikollista on se, että vieläkin moni on häijy hevoselleen, kun taito loppuu ja omat hermot pettävät. Ja koulutus on puutteellista, kun hevosmiestaitoa ei enää saa luonnontietä vanhemmilta taitavilta esimerkeiltä.

Hyvää puolestaan on nykyään siinä, että hevosen suunnaton myönteinen voima on osattu ottaa käyttöön rikkinäisten ihmisten terapiatyössä. Vammaisratsastus on saanut arvostusta ja tuloksia kansallisesti ja kansainvälisesti. Ratsastuksesta on tullut koko väestön harrastus, sitä ei pidetä enää mitenkään yläluokan hienona lajina, niinkuin joskus ennenvanhaan.

Tällä hetkellä suurin huoli on vanhalla eläinten viimeinen matka. Huhutkin siitä, että Suomesta pitää rahdata hevosparat Italiaan saakka teurastettaviksi, tekevät pahaa kansan omalletunnolle.

Toivottavasti aamu-tv:n uutinen oli totta ja vaaditusta kiertävästä teurastamostakin tulee totta.

"Pitkö elää 84-vuotiaaksi, että joutuu sanomaan tärkeimpänä hevosiansa: Syökää suomalaiset hevosenne itse", päättää hevosnainen keskustelumme. Teurastus on kunniallinen lopetus ja kun se tapahtuu asiallisesti ja ajallaan, vähenee raukkamainen tapa tuupata vanha tai risa hevonen kierto kädestä käteen. Niin realisti pitää olla, hevosta pitää rakastaa niin paljon että osaa luopua oikein.

uma.aaltonen@elisanet.fi